

DOPORUČENÍ

Založené na advokační návštěvě v Bruselu 26.-29. září 2016

Ukrajínští nezávislí novináři, analytici a občanskoprávní aktivisté o podpoře Krymského poloostrova ze strany EU

Kontext

Hlavními trendy na Krymu jsou militarizace, omezování svobod a nahrazování populace ruským obyvatelstvem. Není náhodou, že ruské vojenské složky působící v Sýrii se do země dostaly z Krymu. Staré sklady sovětských jaderných zbraní byly znovu otevřeny (i když se nepotvrdily informace o tom, že jsou v nich skutečně uskladněny jaderné zbraně). Střely s plochou dráhou letu odpalované z Kaspického moře do Sýrie („Kalibr“ s dosahem 1500 km) již na Krymu jsou a pokrývají v podstatě většinu Evropy. Ruské donucovací orgány se na Krymu často dopouštějí porušování lidských práv (práv krymských Tatarů, Ukrajinců a etnických Rusů loajálních vůči Ukrajině), což je důkladně zdokumentováno místními organizacemi a aktivisty. Za poslední dva roky klesl počet krymských médií o 88 % a několik málo zbývajících nezávislých novinářů žije pod neustálým tlakem. Lidé jsou vsazováni do vězení za to, že nesouhlasí s nezákonnou anexí. Přibližně 40 tisíc vnitřně vysídlených osob se přesunulo z Krymu na pevninskou Ukrajinu, ale z Ruska na Krym se přestěhovalo kolem 120 tisíc osob. Sankce EU uvalené na Ruskou federaci fungují; je ovšem nezbytné propagovat přísné uplatňování současných restriktivních opatření a vyvinout další účinné sankce.

Co může EU udělat:

1. Vést slyšení Evropského parlamentu (EP) zaměřené výlučně na situaci na Krymu a kolem něj, na konání EU a výsledky evropských rezolucí přijatých v tomto roce. K tomuto slyšení by měla být připravena relevantní zpráva EP, která by měla zaznít v jeho průběhu.

Proč? EP přijal v roce 2016 dvě konkrétní rezoluce týkající se stavu lidských práv na Krymu. Situace se přesto stále zhoršuje, což se nedávno projevilo prohlášením parlamentu krymských Tatarů za „extremistickou organizaci“ a jeho následným zákazem. Je načase veřejně diskutovat o politice a odpovědi EU na současné trendy na Krymu (přičemž se nejedná pouze o porušování lidských práv, ale také o rostoucí militarizaci, výměnu obyvatelstva, etnickou asimilaci atd.).

2. Vyslat na území pevninské Ukrajiny (např. do Chersonu), kam se lidé z Krymu snadno dostanou, misi nebo podpořit misi OSN, OBSE či Rady Evropy, která bude monitorovat lidskoprávní situaci na Krymu. Tato mise může být samostatnou misí nebo ji lze přidružit k již existující misí či instituci (např. ke Speciální monitorovací misí OBSE, k ODIHR nebo k funkci Komisaře Rady Evropy pro lidská práva).

Proč? EU potřebuje včasné, spolehlivé a kompletní informace o lidských právech na Krymu. V ideálním případě by došlo k vyslání trvalé mezinárodní monitorovací mise na Krym či alespoň k pravidelným návštěvám mise na poloostrově. To je vzhledem k nevyhnutelným ruským pokusům legitimizovat anexi a získat kontrolu nad výsledky mise, manipulovat je a falzifikovat (jak se to stalo při nedávné ad hoc misí Rady Evropy) jen těžko proveditelné. Lepším řešením by bylo získávání informací přímo od obyvatelů Krymu, kteří mohou cestovat na pevninskou Ukrajinu.

3. Zajistit, aby finanční nástroje EU (EIDHR, ENI, DCI) a Evropská nadace pro demokracii (EDD) odrážely potřebu podporovat lidskoprávní projekty na Krymu v rámci svých programů. Měla by se zvýšit finanční podpora ukrajinských nevládních organizací, které působí na Krymu, včetně vyhlášení zvláštních výzev.

Proč? Taková podpora by pomohla zejména těm, kteří nechtějí odejít z Krymu a přejí si pokračovat v aktivitách, které začali uskutečňovat.

4. Zavést cílené sankce proti soudcům Nejvyššího soudu Ruské federace (kteří schválili nezákonné rozhodnutí „Nejvyššího soudu Krymské republiky“ zakázat parlament krymských Tatarů), zatímco Evropský parlament zváží možné formy institucionální spolupráce se zastupitelským orgánem krymských Tatarů (např. v rámci Euronestu či jiného rámce mezinárodních aktivit EP).

Proč? Ruské okupační orgány zakázali parlament krymských Tatarů jakožto „extremistickou organizaci“, zatímco na Ukrajině je tento parlament uznáván jako legitimní zastupitelský samosprávný orgán krymských Tatarů. Mezinárodní institucionální partnerství potvrdí legitimitu tohoto parlamentu a vyšle jasný signál o nesouhlasu s ruskou represivní politikou vůči krymským Tatarům.

5. Uplatňovat osobní sankce proti těm, kteří se podílejí na porušování lidských práv na Krymu („Çiygozův seznam“ založený na modelu „Magnitského seznamu“).

Proč? Eu sankce ve vztahu ke Krymu jsou doposud uplatňované pouze vůči těm, kteří se podílejí na porušování suverenity a územní integrity Ukrajiny, ale ne vůči těm, kteří se dopouštějí porušování lidských práv na okupovaném poloostrově. „Magnitského seznam“ je účinný model uplatnitelný i v tomto případě. Takový seznam lze pojmenovat např. po Ahtemu Çiygozovi (místopředsedovi parlamentu krymských Tatarů, který je od ledna 2015 ve vazbě) nebo po kterémkoli z 25 politických vězňů na Krymu (např. po novináři Mykolovi Semenovi).

6. Vytvořit praktický mechanismus pro přizpůsobení EU sankcí vůči Rusku v reálném čase a pro reakci v případě jejich porušování. Mechanismus by vycházel z informací získaných soustavným monitorováním dodržování sankcí a ruské aktivity na Krymu.

Proč? Sankce lze obcházet využíváním mezer a kliček. EU například zavedla sankce proti přístavům Kerč a Feodosija – jenže tyto právní subjekty již neexistují, protože byly sjednoceny v jediný subjekt s názvem „Krymské přístavy“, které na seznamu EU sankcí nefiguruje. V těchto přístavech se dodnes objevují 2 plavidla plující pod vlajkou členské země EU (Bulharska). A pak je tu několik desítek dalších plavidel, která se schovávají pod jinými vlajkami, ale ve skutečnosti jsou vlastněná či provozovaná osobami náležejícími k EU. V této věci by EU mohla více spolupracovat s ukrajinskými úřady a nevládními organizacemi, které takové informace shromažďují.

7. Uplatňovat další individuálně cílené sankce proti ruským právním subjektům zapojeným do militarizace Krymu, logistických dodávek a stavby mostu přes Kerčský průliv.

Proč? 1. Většina krymských firem z bývalého sovětského vojensko-průmyslového komplexu, který pod ukrajinskou správou sloužil k výrobě nevojenského zboží, je nyní integrována do ruských vojensko-průmyslových korporací, tvoří jejich pobočky a navrátila se k vojenské výrobě. Na tyto ruské korporace by měly být uvaleny sankce. 2. Hlavním ruským problémem je logistika, protože Krym je poloostrov, na který se lze dostat pouze po moři nebo letecky. Proto jsou vojenské dodávky přepravovány na trajektech, lodích a letadlovou dopravou. Trajekty provozuje několik společností a i tyto společnosti by měly být na sankčním seznamu EU. Pokud jde o leteckou dopravu, k letům na Krym má oprávnění pouze jedna ruská společnost, přestože ukrajinský vzdušný prostor narušuje přes 30 dalších společností. Lze si představit, že sankce by bylo možné uplatnit nejméně proti několika z nich. 3. Stavba mostu přes Kerčský průplav pokračuje navzdory ukrajinským protestům. Tento strategický most bude bezpochyby použit k vojenským účelům, a proto by měly být sankcionovány všechny ruské společnosti, které se na jeho stavbě podílejí.

8. Ve všech prohlášeních týkajících se Krymu odkazovat na 4. ženevskou úmluvu o ochraně civilních osob za války (1949).

Proč? Přestože EU prohlásila, že Rusko okupuje Krym nezákonně, ve svém stanovisku se výslovně neodvolala na 4. ženevskou úmluvu. Tato úmluva, která je základem moderního humanitárního práva, upravuje povinnosti okupační mocnosti (Ruska) vůči obyvatelům okupovaného území (Krymu). Podle úmluvy nese Rusko plnou

odpovědnost za dodržování lidských práv a sociálně-ekonomickou situaci na Krymu. Úmluva také výslovně zakazuje přesuny obyvatelstva, povinné odvody do armády a porušování vlastnických práv a garantuje náboženské svobody a práva osob, proti nimž je veden soudní proces.

9. Neuznat nezákonné ruské „volby“ na krymském území ani legitimitu ruské dumy „zvolené“ krymskými hlasy a přidat organizace a jednotlivce, kteří se těchto zinscenovaných „voleb“ na Krymu zúčastnili, na sankční seznam EU.

Proč? Logickým důsledkem neuznání ruské anexe Krymu by mělo být neuznání jakýchkoli „voleb“ zorganizovaných na Krymu a jejich „výsledků“. Nedávné „volby“ do ruské dumy byly prvními všeruskými „volbami“ uskutečněnými na Krymu (v roce 2014 se konaly pouze místní „volby“). Neběží pouze o to, že jednomandátové okrsky na Krymu „zastupují“ pouze 4 poslanci. Ukrajina oficiálně neuznala legitimitu celé ruské dumy, protože polovina všech parlamentních poslanců (225) byla zvolena na kandidátkách politických stran do federálních vícemandátových okrsků, přičemž krymské hlasy byly připočítány k ruským. Tři zvolení poslanci navíc kandidovali za stranu „Jednotné Rusko“ (včetně nechvalně známé prokurátorky N. Poklonské). Ale za zorganizování těchto voleb nejsou odpovědní pouze tito poslanci, kterým se podařilo, aby byli „zvoleni“: odpovědnost musí nést také ostatní kandidáti, kteří se ucházeli o mandáty v krymských okrscích, členové volebních komisí (na místní i centrální úrovni) a ruské politické strany, které vedly kampaň na Krymu a porušovaly ukrajinskou suverenitu.